EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2023.7.10.
COM(2023) 363 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel elkövetett csalás és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök hamisítása elleni küzdelemről, valamint a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló (EU) 2019/713 irányelvnek való megfeleléshez szükséges intézkedések tagállamok általi meghozatala mértékének értékeléséről

1. Bevezetés

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel, például a hitel- vagy fizetési kártyákkal összefüggő csalás és hamisítás a szervezett bűnözés egyik bevételi forrása, amely más bűnözői tevékenységeket is lehetővé tesz, például a terrorizmust, a kábítószer-kereskedelmet és az emberkereskedelmet. Ezek a bűncselekmények jelentős veszteségeket okoznak: az egységes eurófizetési térségben (SEPA) kibocsátott kártyákkal végrehajtott csalárd ügyletek összértéke 2019-ben 1,87 milliárd EUR-t tett ki[1]. A csalárd ügyletek túlnyomó többsége kártyát nem igénylő (card-not-present, CNP) csaláshoz kapcsolódik: 2019-ben a kártyás csalások értékének 80 %-a CNP-tranzakciókból, azaz internetes, postai vagy telefonos fizetésekből származott[2]. A CNP-csalások 2019-ben 1,5 milliárd EUR csalási veszteséget okoztak, ami 4,3 %-os növekedést jelent az előző évhez képest[3].

A határokon átnyúló dimenzió egyértelmű: 2019-ben a csalás teljes értékének több mint fele a SEPA-n belüli, határokon átnyúló ügyletekhez kapcsolódott. Földrajzi szempontból 2019-ben a belföldi ügyletek az összes kártyás ügylet értékének 89 %-át tették ki, de a csalárd ügyleteknek csupán 35 %-át. A SEPA-n belüli, határokon átnyúló ügyletek értéküket tekintve az összes kártyás ügylet 9 %-át tették ki, a bejelentett csalásoknak azonban az 51 %-át.[4]

Annak érdekében, hogy a tagállamok hatékonyan tudjanak fellépni e bűncselekményekkel szemben, közösen kell meghatározniuk, hogy milyen cselekményeket kell a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalásnak és hamisításnak tekinteni. A tagállamoknak emellett közelíteniük kell egymáshoz a szankcióik mértékét, és a bűncselekmények hatóságok közötti jelentéséhez és a hatóságok közötti információcseréhez szükséges operatív eszközökkel kell rendelkezniük. Ennek megfelelően az Európai Parlament és a Tanács 2019. április 17-én elfogadta a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel elkövetett csalás és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök hamisítása elleni küzdelemről, valamint a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló (EU) 2019/713 irányelvet (a továbbiakban: az irányelv)[5]. E jelentés elkészítését az irányelv 21. cikke írja elő.

1.1. Az irányelv célja és hatálya

Az irányelv célja, hogy közelítse a tagállamok büntetőjogát[6] a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás és hamisítás terén, és hogy javítsa a tagállamok illetékes hatóságai közötti együttműködést. E célból az irányelv minimumszabályokat állapít meg a bűncselekményi tényállások és a szankciók meghatározására vonatkozóan. Az irányelv hatálya széles: kiterjed minden „olyan immateriális vagy materiális védett készülékre, tárgyra vagy rögzített adatra, vagy ezek kombinációjára, ide nem értve a törvényes fizetőeszközöket, amely önállóan, illetve egy eljárás vagy eljárások alkalmazásával lehetővé teszi, hogy

[1] Európai Központi Bank, Hetedik jelentés a kártyás csalásokról, elérhető a következő internetcímen: https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.en.html

[2] Uo.

[3] Uo.

[4] Uo.

[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.123.01.0018.01.HUN

[6] A továbbiakban és kifejezett eltérő jelzés hiányában a „tagállamok” vagy az „összes tagállam” kifejezés azokat a tagállamokat jelenti, amelyeket köti az irányelv, vagyis Dánia és Írország kivételével – amelyek az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Unió működéséről szóló szerződéshez (EUMSZ) csatolt, Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyvvel, illetve az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló 21. jegyzőkönyvvel összhangban nem vettek részt az irányelv elfogadásában – minden uniós tagállamot.

birtokosa vagy felhasználója pénzt vagy pénzbeli értéket utaljon át, többek között digitális csereeszközök révén" (2. cikk a) pont)[7]. Például az engedélyezési eljárással összefüggő mobil fizetési alkalmazás (pl. PIN) e fogalommeghatározás hatálya alá tartozna. A fogalommeghatározás kiterjed a virtuális fizetőeszközökre is (2. cikk d) pont és 6. cikk).

Az irányelv konkrét bűncselekményeket határoz meg, nevezetesen:

- A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználása (3. cikk),
- Materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználásával kapcsolatos bűncselekmények (4. cikk),
- Immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználásával kapcsolatos bűncselekmények (5. cikk),
- Információs rendszerekkel kapcsolatos csalás (6. cikk),
- A fenti bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközök jogellenes rendelkezésre bocsátása (7. cikk).

Az irányelv emellett **kiterjeszti a büntetőjogi felelősséget** a természetes és/vagy jogi személyek által megvalósított, a fent említett bűncselekményekre való felbujtásra és az azok elkövetéséhez nyújtott bűnsegélyre, valamint azok elkövetésének kísérletére (8. cikk).

Az irányelvben szereplő bűncselekményekre vonatkozó **szankciók** felső határának minimumai a 9. cikkben szerepelnek.

Az ezt követő cikkek a **jogi személyek felelősségének** minimális feltételeit (10. cikk) és az azokkal szemben alkalmazható szankciók – amelyek büntetőjogi vagy nem büntetőjogi pénzbírságokat is magukban foglalnak – példálózó jellegű felsorolását (11. cikk) tartalmazzák.

A 12. cikk célja annak biztosítása, hogy az irányelvben meghatározott elkövetők büntetőeljárás alá vonhatók legyenek az irányelv 3–8. cikke szerinti bűncselekmények miatt. Valamely tagállam **joghatóságát** akkor kell megállapítani, ha a) a bűncselekményt részben vagy egészben azon tagállam területén követték el, és/vagy b) az elkövető az adott tagállam állampolgára. Más szóval az irányelv 12. cikke (1) bekezdésének a) pontja meghatározza a területiség elvét, míg a b) pont az aktív állampolgárság elvéhez vezet.

Az irányelv 13. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy hatékony és az elkövetett bűncselekménnyel arányos **nyomozási eszközök** álljanak a 3–8. cikkben említett bűncselekmények ügyében folytatott nyomozásért vagy a büntetőeljárás lefolytatásáért felelős személyek, egységek vagy szolgálatok rendelkezésére. A 3–8. cikkben említett bűncselekményekre vonatkozó információknak az irányelv 13. cikke (2) bekezdésének megfelelően indokolatlan késedelem nélkül el kell jutniuk az említett bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozásért vagy büntetőeljárásért felelős hatóságokhoz.

Az információcserét illetően a 14. cikk szerint a tagállamok kötelesek a hét minden napján 24 órában rendelkezésre álló saját operatív nemzeti **kapcsolattartó pontjuk** létrehozásáról gondoskodni annak érdekében, hogy a sürgős külföldi segítségkérésekre 8 órán belül válaszolni tudjanak.

[7] Eltérő jelzés hiányában minden említett cikk az irányelv cikkeire utal.

Ezen túlmenően az irányelv 15. cikkének (1) bekezdése előírja a tagállamok számára, hogy hozzanak létre megfelelő csatornákat a 3–8. cikkben említett **bűncselekményeknek** a hatóságok felé történő indokolatlan **késedelem** nélküli bejelentésére. Többek között ösztönözni kell a pénzügyi intézményeket, hogy jelentsék a csalás gyanúját a bűnüldöző és igazságügyi hatóságoknak (15. cikk (2) bekezdés). A jelentéstétel gyakran a nyomozások kiindulópontjaként szolgál ((27) preambulumbekezdés).

Végül az irányelv 16. és 17. cikke a **sértetteknek nyújtott segítséggel és támogatással**, illetve a **megelőzéssel** foglalkozik.

1.2. A jelentés célja és módszere

Az irányelv 20. cikke arra kötelezi a tagállamokat, hogy léptessék hatályba és közöljék a Bizottsággal azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az irányelvnek 2021. május 31-ig megfeleljenek.

Ez a jelentés az irányelv 21. cikkében foglalt azon kötelezettségnek tesz eleget, amely szerint a Bizottság köteles jelentést benyújtani az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, amelyben értékeli, hogy a tagállamok milyen mértékben tették meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az irányelvnek megfeleljenek. Ez a jelentés – amely a 21. cikk alapján benyújtandó jelentések közül az első – áttekintést nyújt a tagállamok által hozott főbb átültető intézkedésekről.

A tagállami átültetés magában foglalta a vonatkozó jogszabályokról és közigazgatási intézkedésekről való információgyűjtést, az információk elemzését, új jogszabályok megszövegezését vagy – az esetek többségében – már létező jogi aktusok módosítását, azok elfogadását és végül azok Bizottsággal való közlését.

Az átültetési határidőn belül (2021. május 31.) 9 tagállam értesítette arról a Bizottságot, hogy teljes mértékben elvégezte az irányelv átültetését, és közölte a Bizottsággal az átültető intézkedéseket. 2021 júliusában a Bizottság a nemzeti átültető intézkedések bejelentésének elmulasztása miatt kötelezettségszegési eljárást indított a maradék 16 tagállammal szemben, amelyek a következők: AT, BE, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, IT, LU, LV, MT, PL, PT, RO és SI[8]. Bár azóta 15 tagállam bejelentette átültető intézkedéseit, 2023. április 30-án Bulgária ellen még mindig folyamatban volt a nemzeti átültető intézkedések bejelentésének elmulasztása miatt indított kötelezettségszegési eljárás[9].

Az e jelentésben szereplő, soron következő leírás és elemzés a tagállamok által a nemzeti átültető intézkedésekre vonatkozóan 2023. január 31-ig szolgáltatott információkon alapul. Az ezt követően tett bejelentések figyelmen kívül maradtak. A Bizottság minden nemzeti jogszabályra vonatkozó bejelentett intézkedést, bírósági határozatot és – adott esetben – általános jogelméleti tételt figyelembe vett. Emellett az elemzés elvégzése során a Bizottság közvetlenül is felvette a kapcsolatot a tagállamokkal, amennyiben ez célszerű volt annak érdekében, hogy további információhoz vagy magyarázathoz jusson. A Bizottság minden így beszerzett információt figyelembe vett az elemzés során.

[8] A jelen dokumentumban a tagállamok az alábbiak szerint vannak rövidítve: http://publications.europa.eu/code/hu/hu-5000600.htm

[9] A Bizottság kötelezettségszegési eljárásokban hozott határozatairól az alábbi weboldalon találhatók információk: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_code=hu

Az e jelentésben azonosított problémákon kívül előfordulhatnak az átültetéssel kapcsolatos további nehézségek és a Bizottság felé be nem jelentett más rendelkezések, illetve jövőbeli jogszabályi és nem jogszabályi változások is. Ezért e jelentés nem akadályozza a Bizottságot abban, hogy egyes rendelkezéseket tovább értékeljen és továbbra is támogassa a tagállamokat az irányelv átültetésében és végrehajtásában.

2. Átültető intézkedések

2,1. Jogi fogalommeghatározások

A 2. cikk meghatározza az irányelvben használt főbb fogalmakat, nevezetesen: készpénz-helyettesítő fizetési eszköz; védett készülék, tárgy vagy rögzített adat; digitális csereeszköz; virtuális fizetési eszköz; információs rendszer; számítógépes adatok; jogi személy.

A tagállamok általában az irányelvet megelőző vagy annak hatálybalépését követően elfogadott jogszabályokra támaszkodva ültették át a fogalommeghatározásokat. Egyes esetekben, bár nincsenek kifejezetten fogalommeghatározásokat tartalmazó rendelkezések, a bűncselekményeket a büntető törvénykönyv szélesebb hatályú általános rendelkezései ültetik át, például a lopásra vonatkozó rendelkezések. Ezért a fogalommeghatározás szó szerinti átültetése bejelentésének elmulasztása nem feltétlenül jelenti azt, hogy az átültetés nem teljes körű vagy nem megfelelő.

Ezenkívül több fogalommeghatározás tartalmaz kereszthivatkozást más irányelvekben szereplő fogalommeghatározásokra.

a) Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz

Az értékelés feltárta, hogy az átültetés legalább egy esetben hiányos, mivel a 2001/413/IB tanácsi kerethatározatban szereplő fogalommeghatározást nem frissítették. Következésképpen a fogalommeghatározás csak a materiális fizetési eszközökre vonatkozik, és nem terjed ki az irányelv fogalommeghatározása szerinti „védett készülékre, tárgyra vagy rögzített adatra, illetve ezek kombinációjára”.

b) Védett készülék, tárgy vagy rögzített adat

Több tagállam (BG, CZ, EE, ES, FI, HR, LT, NL, PL, PT, RO, SI) nem ültette át ezt a fogalommeghatározást. Ez nem feltétlenül minősül meg nem felelésnek, mivel a fogalom jelentése jellemzően magától értetődő, vagy levezethető a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz fogalommeghatározásának szövegéből. Egyes országokban a fogalmat az előkészítő munkálatokban fejtik ki.

c) Digitális csereeszközök és virtuális fizetési eszközök

Ez a két fogalommeghatározás központi szerepet játszik az (EU) 2019/713 irányelvben, amelynek fő célja annak kezelése volt, hogy a 2001/413/IB kerethatározat már nem tükrözte a jelenlegi realitásokat, és nem megfelelően kezelte az olyan új kihívásokat és technológiai fejleményeket, mint a virtuális fizetőeszközök és a mobilfizetések, amelyeket bele kellett foglalni az irányelvbe a jelenségre való átfogó reagálás és a bűncselekménnyé nyilvánítás terén fennálló nem szándékos hiányosságok megszüntetése érdekében.

Az átültetés során felmerült fő probléma az irányelv 2. cikkének d) pontjában meghatározott virtuális fizetőeszköz lefedettsége. Bár az elektronikus pénz fogalmát minden tagállamban meghatározzák, gyakran az elektronikuspénz-irányelv[10] átültetésének eredményeként, a virtuális pénz fogalommeghatározása és lefedettsége nem mindig egyértelmű.

Magyarországon a virtuális fizetőeszköz vagyonnak és elektronikus adatnak minősül, és elkobzás és lefoglalás tárgyát képezheti. Hasonlóképpen Lengyelországban a virtuális fizetőeszközt a jogszabályok nem határozzák meg, és bizonyos fokú bizonytalanság övezi azt, hogy az irányelv átültetése szempontjából releváns különböző bűncselekmények hatálya alá tartozna-e, bár egyes szerzők úgy vélik, hogy a virtuális fizetőeszköz a büntető törvénykönyv információkkal, adathordozókkal vagy információs adatokkal kapcsolatos bűncselekményeket szabályozó rendelkezéseinek hatálya alá tartozhat.

Számos tagállam büntetőjogi rendelkezések helyett pénzügyi szabályok révén ültette át ezeket a fogalommeghatározásokat (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, LT, LU, LV, SI). Azonban ezen szabályokban nem mindig szerepel kereszthivatkozás a bűncselekményeket meghatározó nemzeti jogszabályok vonatkozó rendelkezéseire. Végül három tagállamban (IT, MT, RO) mindkét fogalommeghatározást átültették a büntető törvénykönyvbe.

d) Információs rendszer

A 2. cikk e) pontja az „információs rendszer” fogalmát a 2013/40/EU irányelv 2. cikkének a) pontjára való kereszthivatkozással határozza meg. A fogalommeghatározást valamennyi tagállam az irányelvvel összhangban ültette át.

e) Számítógépes adatok

A számítógépes adatokat a 2. cikk f) pontja a 2013/40/EU irányelv 2. cikkének b) pontjára való kereszthivatkozással határozza meg. A 2. cikk f) pontját valamennyi tagállam átültette az irányelvvel összhangban.

f) Jogi személy

Végül a 2. cikk g) pontja meghatározza a „jogi személy” fogalmát. Ezt a fogalmat szinte minden tagállam átültette nemzeti jogába. Az egyetlen kivétel Svédország, amely nem határozza meg a „jogi személy” fogalmát. Az átültetés során használt legközelebbi kifejezés a „vállalkozás”. Ezt a fogalmat sem jogszabályszöveg, sem jogelméleti mű, sem pedig az ítélkezési gyakorlat nem határozza meg.

2.2. Konkrét bűncselekmények

a) A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználása

[10] Az Európai Parlament és a Tanács 2009/110/EK irányelve (2009. szeptember 16.) az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények tevékenységének megkezdéséről, folytatásáról és prudenciális felügyeletéről, a 2005/60/EK és a 2006/48/EK irányelv módosításáról, valamint a 2000/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 267., 2009.10.10., 7. o.).

Az irányelv 3. cikkének a) pontja előírja a tagállamok számára, hogy tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy szándékos elkövetés esetén bűncselekményként büntetendő legyen a lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított vagy megszerzett készpénz-helyettesítő fizetési eszköz csalárd felhasználása.

25 tagállam ültette át az irányelv 3. cikkének a) pontját. A 25 ország közül 14 ültette át az irányelvet kifejezetten a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználására vonatkozó rendelkezéssel (AT, CY, ES, FI, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SE, SI, SK). A többi tagállam általánosabb bűncselekményekre, például csalásra és számítógépes hamisításra, vagy fizetőeszközökkel kapcsolatos csalásra utalt, amelyek nem korlátozódnak a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökre (BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FR, HR, LU, LV, PL, SE, SK).

A horvát jog nem említi a lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított fizetési eszközök felhasználását; a magyar átültető rendelkezés csak az elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközökre vonatkozik.

Az irányelv 3. cikkének b) pontja előírja a tagállamok számára, hogy hozzák meg a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy szándékos elkövetés esetén bűncselekményként büntetendő legyen a hamis vagy meghamisított készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználása.

A 3. cikk b) pontját általában teljes körűen ültették át.

Az irányelv átültetése céljából 15 tagállam (AT, CY, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SI) hivatkozik a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökre vonatkozó nemzeti rendelkezésekre, míg tíz tagállam (BE, BG, CZ, EL, FR, LU, LV, PL, SE, SK) nemzeti átültető jogszabályai az általánosabb bűncselekményekre, például a lopásra vagy csalásra, vagy a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel, de nem kifejezetten a nem készpénz alapú eszközökkel kapcsolatos bűncselekményekre vonatkoznak.

b) Materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználásával kapcsolatos bűncselekmények

Az irányelv 4. cikke előírja, hogy a tagállamok hozzák meg a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az albekezdésekben felsorolt cselekmények szándékos elkövetés esetén bűncselekményként büntetendők legyenek. Az albekezdések a következőket sorolják fel: a) materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz ellopása vagy más módon történő jogellenes eltulajdonítása; b) materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz csalárd hamisítása vagy meghamisítása; c) lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított, illetve hamis vagy meghamisított materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz csalárd felhasználás érdekében történő birtoklása; d) lopott, hamis vagy meghamisított materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz csalárd felhasználás érdekében történő beszerzése saját részre vagy más személy részére, beleértve azok átvételét, eltulajdonítását, megvásárlását, átadását, behozatalát, kivitelét, eladását, szállítását, illetve terjesztését is.

Bár úgy tűnik, hogy a 4. cikket többnyire többé-kevésbé szó szerint átültették, a nemzeti átültetés néhány esetben kérdéseket vet fel a lopott, hamis vagy meghamisított materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználás érdekében történő beszerzésének konkrét cselekményeivel kapcsolatban.

c) Immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználásával kapcsolatos bűncselekmények

Az irányelv 5. cikke bűncselekménnyé nyilvánítja az immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználásával kapcsolatos cselekményeket. Az elemzés megállapította, hogy ez a cikk a jelek szerint nem okozott kihívást az átültetés terén. Az esetek többségében a nemzeti rendelkezés mind a materiális, mind az immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközökre vonatkozik. A tagállamok mintegy fele általánosabb rendelkezések révén ültette át az irányelv 5. cikkét (BE, BG, DE, EE, FI, HR, FR, LV, PL, SE, SK), és több mint fele ültette át azt kifejezetten a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználására vonatkozó rendelkezéssel (AT, CY, CZ, EL, ES, HU, IT, LT, LU, NL, PT, RO, SI).

d) Információs rendszerekkel kapcsolatos csalás

Az irányelv 6. cikke annak biztosítására kötelezi a tagállamokat, hogy bűncselekményként büntetendő legyen a pénz, a pénzbeli érték vagy virtuális fizetési eszköz – más személy számára jogellenes vagyoni veszteséget előidéző – átutalása vagy átutaltatása abból a célból, hogy a bűncselekmény elkövetője vagy harmadik személy jogellenesen hasznot szerezzen egy információs rendszer működésének jogosulatlan akadályozása vagy a működésébe való jogosulatlan beavatkozás révén (6. cikk a) pont); vagy számítógépes adatok jogosulatlan bevitele, módosítása, törlése, továbbítása vagy hozzáférhetetlenné tétele révén (6. cikk b) pont). A 6. cikket minden tagállam átültette.

e) A bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközök

Az irányelv 7. cikke előírja a tagállamok számára, hogy tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy bűncselekményként büntetendő legyen minden olyan készülék vagy eszköz, számítógépes adat vagy bármilyen más eszköz előállítása, saját részre vagy más személy részére történő beszerzése – beleértve azok behozatalát, kivitelét, eladását, szállítását vagy terjesztését is – vagy hozzáférhetővé tétele, amelyet elsődlegesen arra terveztek vagy kifejezetten arra alakítottak át, hogy a 4. cikk a) – b) pontjában, az 5. cikk a) – b) pontjában vagy a 6. cikkben említett bűncselekmények bármelyikét elkövessék, legalább akkor, ha azt az említett eszközök felhasználásának szándékával követték el.

A tagállamok túlnyomó többsége átültette az irányelv 7. cikkét (AT, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LV, NL, RO, SE, SI, SK).

Hat ország (BG, FI, FR, LV, SE, SK) ültette át az irányelv 7. cikkét olyan rendelkezések révén, amelyek kereszthivatkozást tartalmaznak szélesebb körű rendelkezésekre, amelyek vagy olyan általános bűncselekményekre vonatkoznak, mint a lopás, vagy a pénzügyi eszközökre és a fizetési eszközökre. 17 ország (AT, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, IT, LT, LU, MT, NL, PL, RO, SI) ültette át a 7. cikket az irányelvben felsorolt, a materiális vagy immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos különböző bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközökre vonatkozó külön rendelkezés révén.

Úgy tűnik, hogy öt tagállam (BE, BG, HU, PL, PT) kihívásokkal szembesült az átültetés terén.

2.3. Az érintett bűncselekményekre vonatkozó általános szabályok

a) Felbujtás, bűnsegély és kísérlet

Az irányelv 8. cikkének (1) bekezdése szerint a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy bűncselekményként büntetendő legyen a 3–7. cikkben említett bűncselekmények elkövetésére való felbujtás és az azok elkövetéséhez nyújtott bűnsegély.

E rendelkezést minden tagállam átültette. A tagállamok túlnyomó többsége (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK) az irányelvet egy korábban már meglévő, a felbujtásra és bűnsegélyre vonatkozó általános cikk révén ültette át. Két tagállam azonban úgy döntött, hogy új rendelkezést fogad el, amely csak az irányelvben felsorolt bűncselekményekkel összefüggésben alkalmazandó (CY, MT).

Az irányelv 8. cikke (2) bekezdésének első mondata előírja a tagállamok számára annak biztosítását, hogy a 3. cikkben, a 4. cikk a), b) vagy d) pontjában, az 5. cikk a) vagy b) pontjában vagy a 6. cikkben említett bűncselekmények elkövetésének kísérlete bűncselekményként büntetendő legyen. Úgy tűnik, valamennyi tagállam teljes mértékben átültette ezt a rendelkezést, BE, LU és SI kivételével.

Ebben az esetben is a tagállamok többsége (AT, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE, SK) az irányelvet egy korábban már meglévő, a kísérletre vonatkozó általános rendelkezés révén ültette át. A többi tagállam (CY, DE, FI, MT, RO) különleges átültető intézkedést fogadott el.

A 8. cikk (2) bekezdésének második mondata szerint tagállamoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy legalább a jogellenesen megszerzett, hamis vagy meghamisított immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök saját részre vagy más személy részére történő csalárd megszerzésének kísérlete (5. cikk d) pont) bűncselekményként büntetendő legyen.

Az értékelés feltárta, hogy a kísérlet bűncselekménnyé nyilvánítására két tagállamban (HR, SI) az irányelvben nem szereplő korlátozások vonatkozhatnak.

Az összes többi tagállam átültette az irányelv vonatkozó rendelkezéseit. Ezt vagy egy általában a kísérletről szóló cikk (AT, BE, BG, CZ, IT, EE, EL, ES, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK) vagy egy különleges átültető intézkedés (CY, DE, FI, MT, RO) révén tették.

b) Szankciók

A 9. cikk előírja, hogy a 3–8. cikkben szereplő bűncselekmények hatékony, arányos és visszatartó erejű büntetőjogi szankciókkal büntetendők, és a különböző bűncselekmények esetében meghatározza a szabadságvesztés maximális időtartamát.

Bár a tagállamok általában átültették az irányelv 9. cikkét, az értékelés lehetséges problémákat tárt fel a 9. cikk (2) bekezdését illetően a fogalommeghatározás hatályával kapcsolatban Horvátországban, valamint a 9. cikk (6) bekezdésével kapcsolatban Belgiumban, Csehországban, Horvátországban és Magyarországon.

A tagállamok által a különböző bűncselekményekre megállapított szankciók összehasonlítása bonyolult, mivel a bűncselekményekre általános és különös rendelkezések egyaránt vonatkoznak. Amikor a tagállamok általános bűncselekményekre vonatkozó rendelkezések révén ültették át az irányelvet, az irányelv által tiltott cselekmények egyikének bűncselekménnyé nyilvánítása érdekében több nemzeti rendelkezésre hivatkoztak. Ez több maximális szankciót eredményez erre a konkrét bűncselekményre, és azt jelenti, hogy a tényleges maximális szankció az egyes ügyektől, a bíróságok által követett megközelítéstől és a párhuzamos szankciókra vonatkozó nemzeti szabályoktól függ. Lengyelországban például az a szabály, hogy egy cselekmény csak egy bűncselekménynek minősülhet. Abban az esetben, ha egy magatartásra két vagy több büntetőjogi rendelkezés is vonatkozhat, a bíróságnak ki kell választania egyetlen konkrét bűncselekményt. Bulgáriában viszont azokban az esetekben, amikor a Büntető Törvénykönyv különös része két vagy több büntetés egyidejű kiszabását írja elő egy adott bűncselekmény esetében, a bíróság úgy határozza meg az egyes büntetések mértékét, hogy az összeg megfeleljen a büntetés általános céljainak.

A rendelkezések továbbá súlyosbító körülményeket is tartalmazhatnak, amelyek kitolhatják a felső határt és szigorúbb szankciókhoz vezethetnek. A büntetés felső határa tehát a bűncselekmény elkövetésének módjától függ. Például Horvátországban a hűtlen kezelésre vonatkozó általános rendelkezés szerint a büntetés felső határa öt év szabadságvesztés. Ha azonban az elkövető erőszakot alkalmaz, a büntetés felső határa 10 év, és ha a cselekmény jelentős anyagi haszonnal járt, az elkövető akár 12 év szabadságvesztéssel is sújtható. Németországban a materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök meghamisítása legfeljebb öt év szabadságvesztéssel sújtható. Ha azonban az elkövető kereskedelmi célból követte el a bűncselekményt, a büntetés legfeljebb 10 év lehet.

Az értékelés azt is feltárta, hogy a legtöbb esetben a nemzeti jogszabályokban előírt küszöbértékek szigorúbbak az irányelvben meghatározottaknál. A különbség jelentős lehet: Bulgáriában és Luxemburgban a pénzhamisítás legfeljebb 15 év, Lengyelországban viszont 25 év szabadságvesztéssel sújtható. Csak két tagállam (AT, MT) írja elő ugyanazt (vagy nagyon hasonló mértékű) maximális büntetést, mint ami az irányelvben szerepel.

c) A jogi személyek felelőssége

Az értékelés azt mutatta, hogy 16 tagállam ültette át az irányelv 10. cikkét büntető törvénykönyvének már meglévő általános rendelkezésével (AT, CZ, BE, BG, DE, EE, ES, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PT, RO, SE), míg kilenc tagállam a jogi személyeknek kifejezetten az irányelvvel összefüggésben fennálló felelősségére vonatkozó törvénnyel ültette át azt (CY, EL, FI, IT, LT, MT, PL, SI, SK).

d) Jogi személyekkel szembeni szankciók

Az irányelv 11. cikke előírja a tagállamok számára, hogy hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat állapítsanak meg büntetőjogi vagy nem büntetőjogi pénzbírságok formájában a jogi személyekre is. Minden tagállam rendelkezett ilyen szankciókról.

A 11. cikk lehetőséget biztosít a tagállamoknak arra, hogy a jogi személyekkel szemben különböző konkrét szankciókat vezessenek be, például az állami kedvezményekre vagy támogatásokra való jogosultságból történő kizárást vagy a bíróság által elrendelt felszámolást. Hat tagállam (AT, BG, EE, FI, NL, SE) egyáltalán nem élt az irányelv 11. cikkében biztosított lehetőséggel. A többi 19 tagállam átültette a teljes 11. cikket vagy annak egyes részeit (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SI, SK).

e) Joghatóság

Ezt a cikket, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy a területükön vagy valamely állampolgáruk által elkövetett bűncselekmények tekintetében megállapítsák a joghatóságukat, valamennyi tagállamban átültették a nemzeti büntető törvénykönyv vagy büntetőeljárási törvénykönyv általános rendelkezéseibe. Ezért a területiség elve és az aktív állampolgárság elve általánosan alkalmazandó, és nem kizárólag az ezen irányelv által szabályozott bűncselekményekre vonatkozik. Emellett a 12. cikket Ciprus a készpénz-helyettesítő fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló nemzeti törvénybe is átültette, Portugália pedig a kiberbűnözésről szóló törvénybe ültette át.

Valamennyi tagállam átültette a 12. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontját.

A 12. cikk (3) bekezdése lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy megállapítsák joghatóságukat az irányelv 3–8. cikkében említett, a területükön kívül elkövetett bűncselekmények tekintetében, amennyiben a) a bűncselekményt olyan személy követte el, akinek szokásos tartózkodási helye a területükön van; b) a bűncselekményt a területükön székhellyel rendelkező jogi személy javára követték el; c) a bűncselekményt valamely állampolgáruk vagy olyan személy sérelmére követték el, akinek a szokásos tartózkodási helye a területükön van. Tizennégy tagállam (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, LT, LV, MT, NL, SE, SK) élt a 12. cikk (3) bekezdésének a) pontjában meghatározott lehetőséggel; 12 tagállam (BE, CY, CZ, EL, FI, LV, MT, NL, PL, PT, SI, SK) ültette át a 12. cikk (3) bekezdésének b) pontját; és 16 tagállam (AT, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, LV, MT, RO, SE, SI) a 12. cikk (3) bekezdésének c) pontjával összhangban kiterjesztette joghatóságát. E c) pont tekintetében BG, DE, EE, HU, RO és SI megállapította a joghatóságát a területén kívül elkövetett bűncselekmény tekintetében, amennyiben a bűncselekményt (kizárólag) az egyik állampolgára ellen követték el – kizárva ezzel a szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személyeket. Ausztria a külföldön elkövetett bűncselekmények esetében az osztrák büntető igazságszolgáltatási rendszer szerinti büntetőeljárás lefolytatását írja elő, ha az elkövető és az áldozat osztrák állampolgár. CY, CZ, EL, FI, LV és MT élt a 12. cikk (3) bekezdésében megállapított mindhárom választható rendelkezéssel.

2.4. Operatív kérdések

a) Hatékony nyomozás és együttműködés

Valamennyi tagállamban a 3–8. cikkben említett bűncselekmények nyomozására és büntetőeljárás alá vonására szolgáló nyomozati eszközök nem a kifejezetten az irányelvet átültető jogszabályokban szerepelnek, hanem az általánosabb jogszabályokban, például a büntetőeljárási törvénykönyvekben. A nyomozati eszköz használatának lehetősége egy adott esetben jellemzően a szóban forgó bűncselekmény szankciójához kapcsolódik; így, amint az az irányelv rendelkezésében már szerepel, a szervezett bűnözés vagy más súlyos bűncselekmények elleni küzdelemben használt nyomozati eszközök az ezen irányelvben meghatározott bűncselekmények nyomozására és büntetőeljárás alá vonására is rendelkezésre fognak állni. Egyes nyomozati eszközök kivételes jellegét és a bűncselekménnyel való arányosság szükségességét legtöbbször a vonatkozó jogi rendelkezések és/vagy az Alkotmány tartalmazza.

A 3–8. cikkben említett bűncselekményekre vonatkozó információknak az irányelv 13. cikke (2) bekezdésének megfelelően indokolatlan késedelem nélkül el kell jutniuk az említett bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozásért vagy büntetőeljárásért felelős hatóságokhoz. Másként fogalmazva, a bűnüldöző és egyéb illetékes hatóságoknak kellő időben hozzá kell férniük a releváns információkhoz az ezen irányelvben említett bűncselekmények nyomozása és büntetőeljárás alá vonása érdekében ((22) preambulumbekezdés). A büntetőeljárási törvénykönyv gyakran különböző bejelentési rendszereket ír elő annak érdekében, hogy (az irányelv 3–8. cikke szerinti) bűncselekményeket hatékonyan és gyorsan lehessen bejelenteni. Ezek a bejelentési rendszerek a következőket foglalják magukban: az állami szervek és hatóságok jelentéstételi kötelezettsége; a visszaélések bejelentésére szolgáló rendszer; panaszkezelési eljárás; a pénzforgalmi szolgáltatók azon kötelezettsége, hogy jelentsék a súlyos operációs vagy biztonsági incidenseket; valamint magánszemélyeknek az incidensek bejelentéséhez való joga. Emellett néhány specifikusabb jogszabály biztosíthatja, hogy a biztonsági incidensekről (beleértve a súlyos bűncselekményeket, például a fizetési eszközök jogosulatlan megszerzését, hamisítását és megváltoztatását) a lehető leghamarabb bejelentést tegyenek az illetékes hatóságoknak. Ilyen jogszabályokról AT, CZ, LT, FI, MT és PT számolt be.

A legtöbbször nem ültették át kifejezetten azt a feltételt, hogy a benyújtott információk „indokolatlan késedelem nélkül eljussanak az illetékes hatóságokhoz”.

b) Információcsere

A nemzeti bűnüldöző hatóságok közötti, bűncselekmények – többek között az irányelv 3–8. cikkében említett bűncselekmények – nyomozása és büntetőeljárás alá vonása céljából folytatott információcsere operatív kapcsolattartó pontok révén megkönnyíthető ((26) preambulumbekezdés). Az irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondata biztosítja, hogy a tagállamok valóban létrehozzák ezeket a kapcsolattartó pontokat, és azok a hét minden napján napi 24 órában rendelkezésre álljanak. A második mondat továbbá arra kötelezi a tagállamokat, hogy rendelkezzenek a sürgős segítségkérések gyors kezelésére szolgáló eljárásokkal, és nyolc órán belül küldjenek visszajelzést, legalább azt jelezve, hogy fognak-e válaszolni, valamint hogy a választ milyen formában és várhatóan milyen időkereten belül küldik meg.

A következő tagállamok döntöttek úgy, hogy egy meglévő operatív kapcsolattartó pontot vesznek igénybe az ezen irányelvben leírt célokra: AT, BE, CY, EE, EL, ES, FR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE.

Az 1. táblázat áttekintést nyújt a létrehozott kapcsolattartó pontokról. BG, CZ, LU, SI és HR nem jelölt meg kapcsolattartó pontot.

1. táblázat: Operatív kapcsolattartó pontok

Tagállam	Kapcsolattartó pont	Tagállam	Kapcsolattartó pont
AT	Szövetségi Bűnügyi Rendőrségi Hivatal	**EE**	Igazságügyi Minisztérium
BE	Operatív Rendőrségi Információs Igazgatóság	**FI**	Nemzeti Hírszerzési Iroda
BG	Nincs adat	**FR**	Az Igazságügyi Rendőrség Központi Igazgatóságának nemzetközi kapcsolatokért felelős osztálya
CY	Ciprusi Rendőrség	**HR**	Nincs adat
CZ	Nincs adat	**HU**	Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK)
DE	16 Állami Bűnügyi Rendőrségi Hivatal és egy Szövetségi Bűnügyi Rendőrségi	**MT**	Máltai Rendőrség

	Hivatal – Központi Kiberbűnözési Kapcsolattartó Pontok		
EL	Görög Rendőrség (Nemzetközi Rendőrségi Együttműködési Osztály)	**ES**	Veszélyhelyzeti Koordinációs Egység
IT	A Nemzetközi Rendőrségi Együttműködési Szolgálat nemzetközi műveleti irodája	**NL**	Nemzetközi Jogi Segítségnyújtás Nemzeti Központja (LIRC)
LT	A Litván Köztársaság Belügyminisztériuma Rendőrségi Osztálya igazgatótanácsának 2. osztálya és a Litván Bűnügyi Rendőrség Hivatalának nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó tanácsa	**PL**	Általános Rendőr-főkapitányság
LV	Nemzeti Rendőrség	**PT**	Bűnügyi Rendőrség
RO	A Legfőbb Ügyészség ügyészségi és bűnügyi nyomozó osztálya	**SE**	Rendőrség
SI	Nincs adat	**SK**	A Szlovák Köztársaság Rendőrsége Elnökségének Bűnüldözési Hivatala

Az irányelv 14. cikke (1) bekezdésének második mondatát gyakorlatilag néhány tagállamban hajtották végre. BE, BG, CZ, LV, RO, FR, HR, LU, NL, PL, SE, SK esetében nem találtunk információt a sürgős megkeresésekre alkalmazandó eljárásokról.

c) A bűncselekmény bejelentése

A tagállamok emellett kötelesek megbízható, megfelelő bejelentési csatornákat biztosítani. A csalás gyanújának bejelentésére vagy általánosabban az esetleges bűncselekmények bejelentésére szolgáló csatornákat jogalkotási aktusokban lehet meghatározni. A tagállamok gyakran a (természetes és jogi) személyek bizonyos kategóriái tekintetében kötelezettségként határozzák meg a bűncselekmények bejelentését (a 15. cikk (2) bekezdésével összhangban), míg az áldozatok és más, a csalásról tudomást szerző személyek lehetőséget kapnak a feljelentésre (de nem kötelezik őket). Ezeket a jogi rendelkezéseket általában gyakorlati végrehajtás egészíti ki.

Valamennyi tagállamban írásbeli vagy szóbeli bejelentést lehet tenni a rendőrségnek és/vagy az igazságszolgáltatásnak. Emellett néhány tagállam további bejelentési csatornákat is biztosított:

Az osztrák szövetségi törvények különböző bejelentési rendszereket határoznak meg annak érdekében, hogy irányelv 3–8. cikke szerinti bűncselekményeket hatékonyan és gyorsan lehessen bejelenteni, nevezetesen: 1. az állami szervek és hatóságok jelentéstételi kötelezettségét; 2. a Gazdasági és Korrupcióügyi Ügyészség visszaélések bejelentésére szolgáló rendszerét; 3. a Pénzügyi Piacok Hatóságának visszaélések bejelentésére szolgáló rendszerét; és 4. a pénzforgalmi szolgáltatók azon kötelezettségét, hogy jelentsék a súlyos operációs vagy biztonsági incidenseket. A Szövetségi Bűnügyi Rendőrségen belül külön jelentéstevő hivatalt hoztak létre a kiberbűnözéssel kapcsolatban. Emellett a Szövetségi Belügyminisztérium együttműködik a Szövetségi Gazdasági Kamarával. Ennek eredményeként különböző levelező és egyéb kampányok zajlanak, amelyek arra ösztönzik és bátorítják a nyilvánosságot, hogy jelentsék a vonatkozó jogsértéseket.

Belgiumban a Gazdasági Minisztérium egyetlen kapcsolattartó pontot működtet a csalás és megtévesztés áldozatai számára. Emellett a Pénzügyi Szolgáltatások és Piacok Hatósága jogi úton létrehozta és elérhetővé tette a visszaélések bejelentésére szolgáló csatornát a hitelekkel vagy befektetési termékekkel és szolgáltatásokkal kapcsolatos valamennyi panaszhoz.

Cipruson a ciprusi rendőrséget a Ciprusi Központi Bankkal és a hálózati és információs rendszerek biztonságáért felelős nemzeti hatósággal együtt jogalkotási intézkedés révén hivatalosan kijelölték a megfelelő jelentéstételi és kommunikációs csatornák létrehozásáért felelős illetékes nemzeti hatóságnak.

A cseh büntetőjog kötelezi az állami hatóságokat a jelentéstételre.

Németországban a kötelezett szolgáltatóknak indokolatlan késedelem nélkül jelenteniük kell a gyanús ügyleteket. Emellett szövetségi szinten nem jogalkotási intézkedéseket fogadtak el, például az irányelv 3–8. cikkében említett bűncselekmények felderítése, megelőzése, kivizsgálása és büntetőeljárás alá vonása céljára szolgáló intézményesített köz-magán társulást, valamint egy információcsere-platformot.

Görögországban az általános bejelentési csatornák mellett a görög kormány online állami szolgáltatást is létrehozott, ahol a polgárok közvetlenül nyújthatnak be panaszt az interneten elkövetett bűncselekmények miatt. Ezenkívül a hitelintézeteknek és más pénzforgalmi szolgáltatóknak haladéktalanul be kell jelenteniük a Görög Nemzeti Banknak (amely hatáskörrel rendelkezik az ilyen panaszok tekintetében) minden csalási esetet, amint arról tudomást szereznek.

Spanyolországban a bűncselekmények bejelentésének általános csatornáin kívül a Spanyol Nemzeti Bank a Nemzeti Kiberbiztonsági Intézettel együttműködésben bejelentési csatornát biztosít.

Az olasz jogszabályok biztosítják, hogy az igazságügyi rendőrség időben közölje az ügyésszel, ha a saját hatáskörében eljárva, illetve panasz vagy bírósági kereset nyomán bűncselekményről szerez tudomást. Az információmegosztást digitális platformokon keresztül is ösztönzik.

Litvániában számos csatornán keresztül be lehet jelenteni az irányelv 3–8. cikkében említett bűncselekményeket: egy internetes weboldalon (e-rendőrségi portál), a 112-es általános segélyhívó számon, személyesen, e-mailben, szöveges üzenetben és az e-rendőrségi mobilalkalmazáson, valamint egyéb automatikus eszközökön keresztül. A pénzforgalmi szolgáltatók, a pénzügyi intézmények és más kötelezett szolgáltatók, a Litván Nemzeti Bank és a Pénzügyi Bűncselekmények Nyomozó Szolgálata kötelesek értesíteni az illetékes bűnüldöző hatóságokat a bűncselekmények és/vagy egyéb jogellenes cselekmények alapos gyanújáról.

Luxemburgban rendelkezésre áll egy weboldal, amely elmagyarázza, hogyan kell bejelenteni a csalásokat. A Pénzügyi Ágazat Ellenőrző Bizottsága iránymutatásokat dolgozott ki a pénzügyi csalások felderítésére, ugyanakkor felkéri a felügyelete alá tartozó valamennyi intézményt, hogy a lehető leghamarabb jelentsék a külső számítógépes támadásokból eredő csalásokat és váratlan incidenseket.

Romániában a köztisztviselők és a közigazgatási szerveken belül vezetői pozíciót betöltő személyek, a közérdekű szolgáltatásokat nyújtó személyek, valamint az ellenőrző és felügyeleti szerveken belül eljáró személyek kötelesek jelentést tenni.

Szlovéniában minden állami hatóság és közhatalommal rendelkező szervezet köteles bejelenteni a bűncselekményeket.

A francia Perceval platform, amelyet jogi aktus hozott létre, lehetővé teszi az áldozatok számára, hogy bejelentsék a bankkártya-csalást és -hamisítást. Hasonló platform létezik a kiberbűnözéssel kapcsolatos jelentéstételre is. Továbbá szankciók vonatkoznak minden olyan (természetes vagy jogi) személyre, aki azonnali fellépésével nem akadályozza meg a bűncselekményt, ami általános bejelentési kötelezettséghez vezet.

Magyarországon a bűncselekmény bejelentésére vonatkozó kötelezettség csak a hatóság tagjaira, a köztisztviselőkre és a hivatalos szakmai testületekre vonatkozik. A Magyar Nemzeti Bank a honlapján vélemény formájában arra ösztönzi a pénzügyi intézményeket, hogy jelentsék be a csalásgyanús eseteket.

Máltán a nemzeti kapcsolattartó pont ösztönzi, hogy különösen a pénzügyi intézmények tegyenek jelentést a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos csalás és hamisítás gyanújáról.

A Portugáliában jogszerűen létrehozott, a visszaélések bejelentésére szolgáló csatornán kívül rendelkezésre áll egy „egy kattintással” működő, kiberbűnözésre vonatkozó bejelentési rendszer, ahol egy linkre kattintva azonnal e-mailt lehet küldeni az illetékes hatóságoknak.

Svédországban bizonyos típusú bűncselekmények – például a hitelkártyával való visszaélés – a rendőrség e-szolgálatán keresztül is bejelenthetők. Emellett a banki és finanszírozási tevékenységek szereplői kötelesek bejelenteni a rendőrségnek a potenciális pénzmosási vagy a terrorizmusfinanszírozási esetekkel, illetve az egyéb módon bűncselekményből származó vagyonnal kapcsolatos gyanús tevékenységeket. Emellett folyamatos párbeszéd folyik a banki és pénzügyi műveletek, valamint a rendőrség Csalás Elleni Nemzeti Központja között.

A szlovákiai jogi rendelkezések előírják a hatóságok és más jogi személyek számára (és megszabják az ehhez szükséges eljárást), hogy haladéktalanul jelentsék a bűncselekményeket a hatóságoknak. A kötelezett személyek és különösen a bankok számára is előírnak a pénzmosással kapcsolatos jelentéstételi kötelezettséget.

Hollandiában és Lengyelországban az irányelv 15. cikkének bűnüldöző végrehajtására irányuló nem jogalkotási lépésekre is sor került. A holland rendőrség szolgálati vonalai és a rendőrség honlapja megfelelő csatornát biztosít a készpénz-helyettesítő fizetőeszközökkel kapcsolatos csalások hatóságok felé történő bejelentésére. A holland kormány továbbá kötelezettséget vállalt arra, hogy arra ösztönzi a pénzügyi intézményeket és más jogi személyeket, hogy jelentsék a csalás gyanúját. Ez az erőfeszítés például abban nyilvánul meg, hogy valamennyi holland rendőrségi egységben létezik egy pénzügyi csalással foglalkozó ügyfélszolgálat. Emellett négy nagy bank és az ICS kártyakibocsátó vállalat megállapodást írtak alá a rendőrséggel a (banki) csalás és az adathalászat elleni közös küzdelem érdekében. Lengyelországban a bűncselekményekről szóló bejelentéseket minden rendőri egység a hét minden napján, napi 24 órában fogadja. Emellett a számítógépes technológiák felhasználásával elkövetett bűncselekmények jellege miatt közvetlenül kapcsolatba lehet lépni velük a Rendőr-főkapitányság szakosodott szervezeti egységén keresztül. Továbbá a bankszektorral való lehető leggyorsabb együttműködés biztosítása érdekében együttműködési csatorna jött létre a Rendőr-főkapitányság kiberbűnözés elleni küzdelemmel foglalkozó hivatala és a Lengyel Bankszövetség Bankbiztonsági Központja között.

BG, EE és HR nem ültette át az irányelv 15. cikkének (2) bekezdését.

2.5. A sértettek támogatása és a megelőzés

a) A sértetteknek nyújtott segítség és támogatás

Az irányelv 16. cikkének (1) bekezdése biztosítja, hogy azon természetes és jogi személyek, akiknek, illetve amelyeknek a személyes adataival visszaéltek, segítséget és támogatást kapjanak. Az intézkedéseknek a következőkre kell kiterjedniük: a) konkrét tájékoztatás és tanácsadás nyújtása az ilyen bűncselekmények hátrányos következményeivel szembeni védelemről, és b) a kifejezetten a személyazonossággal kapcsolatos bűncselekmények különböző aspektusaival és a sértetteknek nyújtott támogatással foglalkozó intézmények jegyzékének rendelkezésre bocsátása.

Hasonlóképpen, az ezen irányelv 3–8. cikkében említett bűncselekmények sértettjévé váló jogi személyeknek hozzáférést kell biztosítani a) a panasztételi eljárásokra, b) az üggyel kapcsolatos tájékoztatáshoz való jogra, c) a büntetőeljárás során a sértett jogainak az illetékes hatóság általi tiszteletben nem tartása esetén rendelkezésre álló panasztételi eljárásokra, valamint d) az ügyükkel kapcsolatos kommunikációhoz szükséges elérhetőségekre vonatkozó információkhoz (az irányelv 16. cikkének (3) bekezdése).

A legtöbb tagállam büntetőeljárási törvénye rendelkezik a sértettekről és jogaikról, többek között az áldozatoknak az eljárás során a tájékoztatáshoz és segítségnyújtáshoz való jogáról, a tanácsadáshoz való jogról és a panasztétel jogáról. Az irányelvet átültető külön törvény gyakran kiegészíti a büntetőeljárási törvénykönyvben foglaltakat. A jogi személyeket jellemzően a büntetőeljárásról szóló törvény külön rendelkezéseiben vagy máshol kezelik. Emellett különböző tájékoztató kampányok, szórólapok, célzott weboldalak, körlevelek stb. állnak rendelkezésre az irányelv 3–8. cikkében említett bűncselekmények sértettjeinek megsegítésére és támogatására. Ez a helyzet Ausztriában és Belgiumban (a 16. cikk (1) bekezdése tekintetében), Cipruson, Csehországban, Németországban, Olaszországban, Litvániában, Luxemburgban (a 16. cikk (1) bekezdése tekintetében), Lettországban (a 16. cikk (3) bekezdése tekintetében), Romániában, Szlovéniában (a 16. cikk (3) bekezdése tekintetében), Észtországban, Finnországban (a 16. cikk (1) bekezdése tekintetében), Franciaországban (a 16. cikk (1) bekezdése tekintetében), Horvátországban, Magyarországon, Hollandiában, Lengyelországban (a 16. cikk (3) bekezdése tekintetében), Portugáliában, Svédországban és Szlovákiában. Az irányelv 16. cikkének (1) és/vagy (3) bekezdését Málta kivételével sehol sem ültették át szó szerint, vagy majdnem szó szerint.

A sértetteknek segítséget nyújtó, az irányelv 16. cikke (1) bekezdésének b) pontjában említett akkreditált tanácsadó létesítmények jegyzéke általában online elérhető, tehát azt a gyakorlatban is végrehajtják.

b) Megelőzés

A megelőzésről szóló 17. cikk előírja a tagállamok számára, hogy tegyék meg a megfelelő intézkedéseket, például indítsanak tájékoztató és figyelemfelkeltő kampányokat, kutatási és oktatási programokat. Ez a szakasz a tagállamok által a Bizottságnak bejelentett információk értékelésén, valamint a megelőző intézkedések meglétének feltárását célzó nyílt forráskódú internetes kutatáson alapul. Amint azt az alábbi 2. táblázat mutatja, a megelőző intézkedések elsősorban a kiberbűnözéssel és az online csalással kapcsolatosak. Egyes országokban azonban a csalás megelőzésére vonatkozó információkat is szolgáltatnak, jellemzően a rendőrség.

2. táblázat: Megelőző intézkedések

Tagállam	Intézkedések
AT	A szövetségi rendőrség rendszeresen tájékoztatást nyújt honlapján és a közösségi oldalakon arról, hogy a magán- és jogi személyek miként védekezhetnek a csalással szemben. Az érdekelt felekkel, például a Kereskedelmi Kamarával való együttműködést az e-kereskedelmi projektek keretében támogatják és hajtják végre.
BE	Különböző, tanácsokat/figyelemfelhívó anyagokat tartalmazó weboldalak, például a Belgiumi Kiberbiztonsági Központ (CCB) által működtetett honlapok. Internetes keresés révén ki lehetett deríteni, hogy létezik némi együttműködés az érdekelt felekkel, például a pénzügyi szektort képviselő szervezet együttműködött a brüsszeli ügyészséggel (parquet) a figyelemfelhívó anyagok kidolgozása érdekében.
BG	Bulgáriában 2021-ben a Bankszövetség kampányt indított a pénzmosást segítő „pénzfutárok” elleni küzdelem érdekében, amelyet a Szervezett Bűnözés Elleni Főigazgatósággal és az ügyészséggel közösen bonyolítottak le. A főigazgatóság emellett egy adathalászatról szóló kampányt is indított.
CY	A rendőrség számítástechnikai bűnözéssel foglalkozó alosztálya tájékoztatást és tanácsadást nyújt a

	honlapján olyan kérdésekről, mint a digitális csalás, valamint tájékoztat a közelgő eseményekről, például figyelemfelkeltő kampányokról. Ennek egyik példája a rendőrség, a központi bankok, a Bankszövetség és a Digitális Biztonsági Hatóság által az információbiztonságról folytatott információs kampány.
DE	A Szövetségi Rendőrség (BKA) honlapján áttekintést nyújt az irányelv hatálya alá tartozó bűncselekmények felderítése, megelőzése, kivizsgálása és büntetőeljárás alá vonása céljából intézményesített köz-magán társulás – mint például a Szövetségi Bűnügyi Rendőrségi Hivatal (BKA), a Szövetségi Információbiztonsági Hivatal (BSI) és a pénzügyi intézmények és az informatikai biztonsági ágazat vállalatainak szövetsége, a Kiberbűnözés Elleni Német Kompetenciaközpont (G4C) közötti partnerség – létrehozására irányuló intézkedésekről. A BKA elindította a kiberbűnözésről szóló C³ konferenciát is, amely a hatóságok, a vállalkozások, a tudomány és a politika közötti információcsere platformjaként szolgál. A G4C tájékoztató füzeteket és képzéseket is biztosít. Végezetül a BKA tartományi szinten is részt vesz a kiberbűnözés megelőzésére irányuló intézkedésekben, nemzeti szinten pedig más rendőrségi és nem rendőri hatóságokkal és szervezetekkel (érdekeltekkel) is együttműködik, és fokozza az együttműködést, különösen a legfontosabb trendekkel kapcsolatban.
FR	A Belügyminisztérium információkat tesz közzé az informatikai incidensek megelőzéséről. A kiberbűnözés bejelentésére rendelkezésre álló platformokon a megelőzést célzó üzenetek is szerepelnek, valamint a Nemzeti Rendőrségi Információs és Kommunikációs Szolgálat (SICoP) is biztosít ilyeneket. További példaként említhető a Francia Nemzeti Bank által kiadott iránymutatás vagy a különböző igazgatási és végrehajtó hatóságokat tömörítő, csalás elleni küzdelemmel foglalkozó nemzeti munkacsoport által kiadott, a csalás megelőzéséről szóló útmutató.
EL	A Kiberbűnözés Elleni Osztály és a Rendőr-főkapitányság nagyon aktív szerepet játszik a nyilvánosság tájékoztatásában, a tudatosság növelésében és a csalás áldozatává válás kockázatának csökkentésében, televíziós kampányok, felvilágosító beszédek és online tájékoztatás révén.
ES	A spanyol Nemzeti Kiberbiztonsági Intézet és az Adóügynökség honlapjukon releváns információkat közölnek az adathalászat, a zsarolóvírusok stb. üzleti környezetben való megelőzése érdekében.
HR	A Belügyminisztérium online tájékoztatást nyújt az internetes csalásokról, és Youtube-csatornát működtet „Csalás és számítógépes biztonság” címmel, amely a kibercsalásokról szóló videókat tartalmaz.
IT	A Pénzügyminisztérium, amelynek feladata a fizetőeszközökkel kapcsolatos csalások megelőzése, már számos helyi szintű kezdeményezést támogat, együttműködve a helyi közigazgatással és az egyetemi rendszerrel, és szemináriumokat és munkaértekezleteket szervez a pénzhamisításban érintett csoportok, köztük a polgárok számára.
LT	A megelőzésre vonatkozó információk megtalálhatók a hírközlési szabályozó hatóság internetes csalással kapcsolatos honlapján, valamint a rendőrségnek a kibercsalás leggyakoribb típusairól szóló weboldalán. Emellett a kiberbűnözésre vonatkozó nemzeti stratégia egyik célkitűzése a kiberbűnözés megelőzésének és ellenőrzésének megerősítése, különösen a bűnüldöző hatóságok és más érdekelt felek közötti hatékony együttműködés kialakítása révén.
LV	A Pénzügyi és Tőkepiaci Bizottság különböző internetes eszközöket fejlesztett ki, hogy tájékoztatást és iránymutatást nyújtson a pénzügyi biztonsággal és csalással kapcsolatos kérdésekben. Emellett különböző kampányokat szerveztek az Állami Rendőrséggel és a Fogyasztóvédelmi Központtal együttműködésben.
NL	Olyan intézkedések vannak érvényben, mint a holland kormány által pénzügyileg támogatott „Fraudehelpdesk” (csalási segélyvonal), amelyen keresztül be lehet jelenteni a csalárd cselekményeket. A Fraudehelpdesk a SAFECIN (a hollandiai pénzügyi és gazdasági bűnözés elleni küzdelemmel foglalkozó alapítvány) részét képezi, amely egy kormányzati részvétellel működő alapítvány.
SE	Folyamatos párbeszéd zajlik a banki és pénzügyi műveletek, valamint a rendőrség Csalás Elleni Nemzeti Központja (NBC) között. Emellett az NBC bűnmegelőzési célból is együttműködik például az e-kereskedelem szereplőivel. Ezek a kapcsolatok hangsúlyozzák annak fontosságát, hogy a csalást bejelentsék a rendőrségnek.

Tíz tagállamban (CZ, EE, FI, HU, MT, PL, PT, RO, SI, SK) nem találtak információt a megfelelő megelőző intézkedésekről és a gyakorlati végrehajtásról, bár Máltán és Romániában a jogszabály tükrözi ezt a kötelezettséget, szorosan követve az irányelv szövegét.

3. Következtetések és következő lépések

Az irányelv révén jelentős előrelépés történt a készpénz-helyettesítő fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás büntetőjogi szabályozásának hasonló szintre hozása terén a tagállamokban, ami elősegíti az ilyen típusú bűncselekmények miatt nyomozó bűnüldöző hatóságok határokon átnyúló együttműködését. A tagállamok módosították büntető törvénykönyveiket és egyéb vonatkozó jogszabályaikat, korszerűsítették eljárásaikat, és együttműködési rendszereket hoztak létre, vagy javították azokat. A Bizottság elismeri a tagállamok által az irányelv átültetése érdekében tett jelentős erőfeszítéseket.

Az irányelvben rejlő teljes potenciál mindazonáltal akkor lenne kihasználható, ha a tagállamok annak minden rendelkezését teljes mértékben átültetnék. Az eddigi elemzésből az derül ki, hogy a tagállamoknak főleg az alábbiakkal kapcsolatban kell fejlődést felmutatniuk: a 2. cikk d) pontja, amely meghatározza a virtuális fizetési eszköz fogalmát; a bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközökkel kapcsolatos bűncselekményekről szóló 7. cikk és a 8. cikk kísérletről szóló (2) bekezdése; a 9. cikk (6) bekezdése a természetes személyekre abban az esetben alkalmazandó szankciókról, ha a bűncselekményt bűnszervezet keretében követték el; az információcseréről szóló 14. cikk; valamint a sértetteknek nyújtott segítségről és támogatásról szóló 16. cikk.

A Bizottság továbbra is támogatást fog nyújtani a tagállamoknak az irányelv végrehajtásához. 2023-ban külön pályázati felhívást tesznek közzé.

A Bizottság elkötelezett annak biztosítása mellett, hogy az átültetést Unió-szerte elvégezzék, és hogy a rendelkezéseket megfelelően végrehajtsák. Ehhez hozzátartozik annak nyomon követése, hogy a nemzeti intézkedések megfelelnek-e az irányelv vonatkozó rendelkezéseinek. A Bizottság szükség esetén kötelezettségszegési eljárások keretében érvényesíti a Szerződéseken alapuló végrehajtási hatáskörét.